

GÖNCZÖL ENIKŐ – KERESZTY ZSUZSA – KOMASÁG
MARGIT: „JÓ EMBEREK LÉTEZNEK, HOGYAN
LEHETSGESEK?”¹ – TŰNŐDÉSRE KÉSZTETŐ GYAKORLATI
SEGÉDKÖNYV AZ ERKÖLCSTAN TANÍTÁSÁHOZ
ÁLTALÁNOS ISKOLAI TANÍTÓK ÉS TANÁROK RÉSZÉRE.
ISKOLAFEJLESZTÉSI ALAPÍTVÁNY – MENEDZSER PRAXIS
KIADÓ, BUDAPEST, 2016

Dr. Szilágyi Imréné: Tudunk-e jó embert
nevelni? Új szemléletű módszertani kézikönyv
az erkölcsstan tanításhoz

Amikor 2013-ban nemcsak mint kívánatos nevelési feladat, hanem mint tantárgy is megjelent az erkölcsstan az iskolai tanítás gyakorlatában, ennek sikeres megvalósulását támogató módszertani sorozat indult a Tanító folyóiratban, a gyors segítségadás szándékával. A 17 részes sorozat szerzője Kereszty Zsuzsa volt, aki Gönczöl Enikő szerzőtársával általános iskolai erkölcsstan munkatankönyveket² is írt a Raabe Kiadó felkérésére. A módszertani sorozat írása közben született meg a gondolat, a motiváció és a tapasztalat egy nagyobb lélegzetű tanítói-tanári kézikönyv összeállításához. Ennek a kiadványnak a megjelenését üdvözölhetjük most.

Ha a kötetbe belelapozunk, rögtön látjuk, hogy nem egy szokásos módszertani könyvről van szó: a szerzők ugyanis nem egyszerűen módszertani „receptgyűjteményt” kínálnak óraleírás-mintákkal, hanem fontos újdonságokkal is meglepik az érdeklődő olvasót, s közben gyerekközpontú pedagógiai látásmódot képviselnek.

Nemcsak igényes pedagógiai megoldásmódokra mutatnak példát, hanem közvetett módon a szakmai és az általános műveltség folyamatos bővítését is támogatják. Az új nézőpontok felvetésével és lehetséges megoldásmódok bemutatásával *töprengésre készítetik és tudatos alkotó szerepkörbe vonják* a tanítót vagy tanárt, s a téma továbbgondolására, az egyes gyerekekre figyelő *egyedi megoldások keresésére* ösztönzik őt.

A segédkönyv középpontjában *az önismeret fejlesztése* áll. Még pontosabban: a kötet erkölcsi nevelésre fókuszáló koncepciója az önismeret fejlesztésére épül. Ennek eszköze a problémafelvetéshez kapcsolódó *töprengés* mind a pedagógus, mind pedig a gyerek részéről.

A könyv *a pedagógusnak* töprengésre ösztönző nézőpontokat kínál már a tantárgy tanítására való ráhangolódás időszakában, de az egyes tantervi témák feldolgozásának tervezéséhez is. A pedagógus olvasó tehát ezek átgondolásával felidézheti a témával kapcsolatos aktuális

¹ A cím e kezdősora eredetileg a Szabad Iskoláért Alapítvány pedagógusoknak szervezett továbbképző kurzusának volt a címe Heller Ágnes javaslatára.

² Gönczöl Enikő és Kereszty Zsuzsa (2013): *Én, te, ő; Én, te, mi; Én és a világ*. RAABE-MRO Kiadó, Budapest.

vagy korábbi személyes élményeit, szembeülhet azzal, hogy saját maga hogyan viszonyul a felmerülő erkölcsi kérdésekhez, magatartásformákhoz, milyen álláspontot, véleményt képvisel egy-egy témával, esettel kapcsolatban. Persze folyamatos megfigyelés, töprengés, továbbgondolás szükséges ahhoz is, hogy követhesse és szabályozhassa – mégpedig tudatosan és jól – tanítványai befogadó folyamatait.

A diákok önismeret-fejlesztő töprengéseinek katalizálására a kézikönyv az erkölcsstanórára problémafelvető feladatokat, otthonra pedig elgondolkodásra alkalmas szempontokat ajánl, amelyekhez hasonlókat – diákjai ismeretében – a tanító vagy tanár maga is kitalálhat, hogy segítse tanítványai lelkiismeretének gazdagodását, erkölcsi értékrendjének fejlődését, megerősödését.

A segédkönyv *tudatosan támogatja a gyakorlatot*; a módszertani koncepció megvalósítását többféle módon is segítik a szerzők. Már a bevezető oldalakon egy sor nevelői töprengésre, újragondolásra érdemes, szemléletformáló kérdést vetnek fel az erkölcs taníthatóságáról, az értékválasztásról, valamint a gyereket érő rejtett hatások szerepéről a szocializáció folyamatában. A diákok önismeretének fejlesztéséhez megkerülhetetlen alapvető fejlődéslelektani ismereteket a *Ki is az a gyerek, akit rád bíz-tak?* című fejezet gyűjti egy csokorba. De iránytűt talál az olvasó a nevelés folyamatának tervezéséhez, a korszerű és hatékony munkaformák, tanórai tevékenységek szervezéséhez és a tanulók fejlődésének értékeléséhez is.

A kiadvány gyakorlatsegítő funkciójának megfelelően a könyv legterjedelmesebb tartalmi egysége a *gyakorlati példák gyűjteménye*. Azoknak a gyakorlatoknak egy részét, amelyek kapcsán még kétségek merültek fel (megragadja-e a gyerekeket, feldolgozható-e az adott korosztályban)

Komaság Margit saját tanítási praxisában kontrollálta.

A témafeldolgozás lehetséges módjainak bemutatása a kerettanterv témaköreit követve halad előre, s mindig a tanító vagy tanár ráhangolódását, töprengését segítő kérdésekkel, szempontokkal indul. Ezt a témakörből kibontható erkölcsi értékek értelmezése követi. Például az *Én és a társam* témakörben ilyen értelmezéseket találunk: *Az erőszakról; Emberi mivoltunk; A legfőbb parancs; Se áldozatok, se „gyilkosok”; A hatalom és az erőszak; Mi is az erőszak, mit lehet tenni ellene? Az iskolai erőszak; A családon belüli erőszak; Önkontroll, éber figyelem, módszerek*. Ezután konkrét tananyag-feldolgozó folyamatleírások következnek, melyek korosztályonként (az 1-2., 3-4., 5-6. és 7-8. évfolyamokhoz rendelve) adnak mintát és ötleteket az erkölcsstanórai munkához – szemelvények, problémafelvetések, munkaformák, ajánlott tanulói tevékenységek, továbbgondolást ösztönző kérdések és válaszok formájában.

A témafeldolgozás konkrét példáihoz a szerzők saját ötleteiken túl a tankönyvpiacon ma fellelhető erkölcsstan könyvek feladatrendszeréből is válogatnak. Ezzel is jelezve, hogy módszertani javaslataik felhasználása *nem tankönyvfüggő*.

A kötetbe foglalt tartalmakat igen gazdag szépirodalmi, bölcséleti és szakirodalmi hivatkozások teszik hitelessé, ösztönözve egyúttal a pedagógus önképzését, támpontokat is nyújtva háttérismereteik körének bővítéséhez. A felhasznált irodalom felsorolása mellett az erkölcsi neveléshez használható szépirodalmi forrásokat, webes és videóanyagokat is ajánlanak a szerzők.

A könyvet Gádor Anna pszichológus, iskolaalapító lektorálta; a borítón látható kép az Igazgyöngy Művészeti Iskola tanulóinak kollektív alkotása. A könyv szövegét Vojnits Imre gondozta.